

ὑπὸ τὰ ἐκπεπληγμένα βλέμματα τῶν Γυφτισ-
σῶν, καὶ ἐπανελάβον τὴν ὁδοιπορίαν.

"Ἐπιτα συνέχεται.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡ ΔΟΥΚΑ

Διήγημα.

Πολλὰ καὶ περιεργότατα εἶναι αἱ ἰδιοτροπίαι τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἔπρεπεν ἐπιτήδειός τις συγγραφεὺς νὰ συναθροίσῃ αὐτὰς καὶ τὰς παραδῶσῃ εἰς τοὺς φιλοσόφους διὰ νὰ τὰς κατατάξῃ, τὰς ἐρμηνεύσῃ, καὶ ὀρίσῃσιν ἀπὸ τίνος μέρους τοῦ ἐγκεφάλου πηγάζουν. Οὕτως οὐ μόνον ἠθέλαμεν ἔχει ἐν εἶδος βιβλίων περισσότερον, ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἠθέλαμεν ἐννοεῖ ἀπὸ τίνος γωνίας τῆς κεφαλῆς κατάγεται πᾶσα ἔκτακτος καὶ ἰδιόρρυθμος πράξις. Πρὸς βοήθειαν τοιοῦτου ἔργου ἐνόμισα καλὸν νὰ δώσω τὰς ἐξῆς σημειώσεις.

Εἶχα ποτὲ φίλον Γάλλον, νοήμονα ἄνθρωπον, ὅστις, ἀφοῦ ἐπλούτησε διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν παλαιῶν σιδηρῶν, ἀφήσας εἰς τὸν υἱόν του τὸ γραφεῖον καὶ τοὺς ἀγοραστὰς του, ἀπεσύρθη εἰς ἐξοχικὸν κτήμα, ὅπερ ὁ ἴδιος εἶχε κτίσει καὶ φυτεύσει. Τὰ τοιαῦτα κτήματα ὀνομάζουσι οἱ Γάλλοι ἐξοχὰς, *campagnes*· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν εὐτυχῆ ἐκεῖνον τόπον καὶ ἀσφάλεια ὑπάρχει ἐντελής, καὶ ὁδοὶ κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ ἀγαθοὶ χωρικοὶ παρέχουσι πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἀντὶ μικρᾶς ἀμοιβῆς, πολλοὶ τῶν Γάλλων, ἀφοῦ μάλιστα ἐκπληρώσῃσιν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐντολὴν αὐτῶν, ἀποσύρονται εἰς τὰς ἐξοχὰς των, ὅπως ζήσῃσι τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἐν ἡσυχίᾳ, μεταξὺ τῶν δένδρων, πλησίον τῶν ρεόντων ὑδάτων, καὶ μετὰ τὴν μουσικὴν τῶν ἡδυφώνων πτηνῶν. Τοιαύτη ἦτο καὶ τοῦ φίλου μου αὐτοῦ ἡ ἐξοχή. Αὐτὸς ὅμως ἠθέλησε νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν γαλλικὴν ἱστορίαν· καὶ πρῶτον ὠνόμασε τὴν ἐξοχὴν του *Bersailliar* καὶ ἐπέγραψεν ἄνωθι τῆς εἰσόδου τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ ἸΑ' Λουδοβίκου. Ἐπὶ μικροῦ δὲ ρεῖθρου, ὅπερ ἐπότιζε τὰ λαχανικά του, καὶ ὅπερ μικρὸν παιδίον ἠδύνατο νὰ διασκελίσῃ, ἔκτισε μικρὰν ἀνωφερῆ γέφυραν καὶ τὴν ὠνόμασε *Γέφυραν τῆς Ἰέννης*. Ἐνῶ διὰ βραχέος σωλήνος ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ τὸ ὕδωρ, ἔκτισε πυραμίδα εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ μαχῶν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς πυραμίδος ἔγραψε τὸ γνωστὸν τοῦ Ναπολέοντος λόγιον—*«Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν πυραμίδων τούτων τεσσαράκοντα αἰῶνες Σὰς θεωροῦσιν»*. Οὕτω κατεπύκνωσε τὴν ἐξοχὴν του μετὰ μνημεῖα ἀνδρῶν καὶ ἐποχῶν τῆς γαλλικῆς ἱστορίας, εἰς οὐδὲν χρήσιμα, στηθέντα μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν ἀπλῆς ἰδιοτροπίας.

Ἀνάλογον πρὸς ταύτην ἰδιοτροπίαν εἶχε καὶ τις Ἕλληνας, ἢ μάλλον Ῥωμαῖος ἢ Ῥωμεῖος, διότι ἔζη πρὸ χρόνων, εἰς ἐποχὴν ὅτε δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη Ἕλληνες· δὲν εἶχαμεν δὲ οὔτε ἱστορίαν ἀκόμη, οὔτε ὑπῆρχε τὸ βιβλίον τοῦ σοφοῦ καθη-

γητοῦ Παπαρηγοπούλου, ὅπερ συνέδεσε τὴν ἱστορίαν τῶν συγχρόνων ἡμῶν μετὰ τὴν τῶν ἀρχαίων. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἡ ἰδιοτροπία αὐτοῦ ἐξεδηλώθη ἐπὶ ἐτέρου ἀντικειμένου· εἰς τὸν τόπον τῆς ἱστορίας ἐτέθησαν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς.

Ὁ ἰδιότροπος οὗτος ἔζη ἐν μικρᾷ τινι παραλίᾳ πόλει τῆς Τουρκίας, ὀνομάζετο δὲ Δούκας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο εὐπορος καὶ ἐτάσσετο μεταξὺ τῶν προϋχόντων, οἱ συμπολιταὶ του τὸν ἐκάλουν πάντοτε Κύρ Δούκαν. Δὲν εἶχεν ἀρετὰς, διότι αἱ ἀρεταὶ δὲν ἦσαν τότε τόσον κοιναί, ὅσον φαίνονται σήμερον εἰς τὰς ἐφημερίδας, εἶχεν ὅμως ἀγαθὰ τινα προσόντα· ἦτον εὐθύς, μεταδοτικὸς καὶ ἐπιμελητῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων· ὅθεν οἱ συμπολιταὶ του τὸν ἠγάπων, τὸν ἐτίμων, καὶ ὁσάκις ἐπαρνεῖτο τὸν ἔλεγον «μετὰ τὰς ὑγείας σας, Κύρ Δούκα!» Εἰς ἀντιστάθμισιν τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν εἶχε καὶ τινε ἐλαττώματα· πρὸ πάντων ἦτο φίλος τοῦ Βάκχου, ἠγάπατο νὰ πίνῃ, καὶ ὄχι μόνον ἔπινε τὸ πατροπαράδοτον κρασί καὶ ῥακί, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε ταξειδεύσει εἰς πολλὰ μέρη, ἐγνώρισε τὸ ῥώμι, τὸ κοριὰκ, τὸ βίσι καὶ τὰ ἄλλα εὐγενῆ ποτὰ τῶν πεπολιτισμένων μερῶν, τὰ ἀνέφερε συχνὰ εἰς τὰς οἰκίας του, καὶ, ὁσάκις ἐπαρουσιάζετο περίστασις, εὐχαρίστως ἀνενέωνε τὴν γνωριμίαν.

Συνέβη ποτὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν νὰ κερδήσῃ ἀπροσδοκῆτως ἱκανὸν ποσὸν χρημάτων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν, οἱ φίλοι του, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῶσι, τὸν ἔδιδον συχνὰ συμβουλὰς πῶς καὶ εἰς τί νὰ τὰ μεταχειρισθῇ· καὶ τὸ σάββατον μετὰ τὸν ἑσπερινόν, ἐνῶ ἐκάθητο μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας, ἔλεγε ἐκαστος τὴν γνώμην του.

— Δόσε, ἔλεγε ὁ εἷς, μερικὰ χρήματα εἰς τὴν σχολὴν, Κύρ Δούκα, διὰ νὰ φέρωμεν καὶ ἓνα ὑποδιδάσκαλον.

— Εἰς τὸ νοσοκομεῖον θὰ εἶναι ὠφελιμωτέρα ἢ δωρεὰ, ἔλεγε ὁ ἄλλος. Τώρα ἐξ αἰτίας τῆς πανώλους οἱ ἀσθενεῖς εἶναι πολλοὶ καὶ οἱ νοσοκόμοι ὀλίγοι.

— Ἐγὼ ἤθελα προτιμήσει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Δημητρίου, ἔλεγε ὁ παπᾶ Βασίλης· εἶναι ἐτοιμόρροπος, καὶ τώρα, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐπιτρέπουν νὰ ἐπισκευασθῇ, εἶναι μέγαλον ψυχικὸν νὰ τὴν βοηθήσῃς.

Τὸ δὲ πρῶτὸν τὴν κυριακὴν αἱ πρὸς ἐπίσκεψιν ἐρχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν του κυρίαὶ τὸν παρεκάλουν νὰ βοηθήσῃ τινὰς χήρας, αἵτινες ἔχασαν τοὺς ἀνδρας των καὶ μεγάλως ὠρέγοντο νὰ τοὺς ἀντικαταστήσωσιν.

Ὁ Κύρ Δούκας ἤκουεν ὅλας τὰς συμβουλὰς, ἀλλ' εἶχε τὸ σχέδιόν του· ἐσχέδιασε νὰ στήσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ του μίαν βιβλιοθήκην. Ἐκλεξε τὸ προσφορώτερον τῶν δωματίων του, καὶ διασκεύασεν αὐτὸ πρὸς τὸν σκοπὸν μετὰ θέσεις καὶ θήκας ὑαλοφράκτους. Ἐγράψεν ἔπειτα εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς

μένον, ἀλλ' ὁ καθὼς πλησιάσας μὲ γλυκὺ μείδιον εἰς τὰ χεῖλη τὸν ἐνεθάρρυνε, καὶ ἐζήτησε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ἐνόησε τότε ὁ Κύρ Δούκας τὸν σκοπὸν τῆς νυκτερινῆς ἐπισκέψεως, διότι εἶχε μάθει τὰ καθέκαστα τῆς προηγηθείσης κατ' οἶκον ἐρεύνης, καὶ παραλαβὴν τὸν ξένον τοῦ μετὰ χαρᾶς καὶ ἐλπίδος, τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἐκλείσθησαν ἐν αὐτῇ.

Δὲν γνωρίζομεν καὶ οὐδεὶς ἔμαθε ποτὲ τί ἐλέγχθη ἢ ἐπράχθη ἐν τῷ ταμείῳ τῆς σοφίας τὴν ὥραν ἐκεῖνην. Συμπερασμοὺς μόνον ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑπέθεσαν ὅτι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, καὶ μάλιστα ὁ Ξενοφῶν, ἔγιναν ὑπόθεσις ζωηρᾶς συζητήσεως. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι μετὰ μακρὰν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ διατριβὴν ἐξῆλθον ὡς δύο παλαιοὶ φίλοι, κρατούμενοι ἐκ τῶν χειρῶν καὶ διαλεγόμενοι ἐν εὐθυμίᾳ. Παρητηρήθη μάλιστα ὅτι ὁ καθὼς κατέφυγεν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν σχολίων διὰ νὰ καταβῇ τὴν κλίμακα· ὁ δὲ Κύρ Δούκας εἰσέλθων εἰς τὸ δωμάτιόν του ἔλαβε καὶ ἔκρυπεν ἐντὸς τῶν θυλακίων τοῦ ὄσον χρυσίον ἠδυνήθη. Οὕτως ἐξῆλθον καὶ οἱ δύο τῆς οἰκίας ἄνευ φανοῦ, καὶ ὁ μὲν καθὼς διηυθύνθη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ συναδέλφου τοῦ διοικητοῦ, ὁ δὲ Κύρ Δούκας εἰς τὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Ὁ ἀρχιερεὺς ἔμενεν ἄγρυπνος, πλήρης ἀνησυχίας διὰ τὴν τύχην τοῦ Κύρ Ἀργύρη καὶ αὐτοῦ τοῦ Κύρ Δούκα, δύο σημαντικῶν τοῦ ποιμνίου τοῦ προβάτων· ὅτε δὲ προσῆλθεν ὁ Κύρ Δούκας, τὸν ἐδέχθη προθύμως. Ὁ Κύρ Δούκας ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν πνευματικῶ τῷ τρόπῳ, πῶς, βοηθείᾳ τῶν συγγραφέων τῆς βιβλιοθήκης, κατώρθωσε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καθὼς αἰσθήματα δικαιοσύνης καὶ οἴκτου πρὸς τὸν ἀδίκως βασανιζόμενον Κύρ Ἀργύρη, καθὼς καὶ τίνα μέσα συνεβούλευσεν ὁ καθὼς νὰ μεταχειρισθῶσιν, ὅπως τὰ αὐτὰ αἰσθήματα εἰσέλθωσιν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ διοικητοῦ.

«Οὗτος ἦτον ὁ μόνος τρόπος, εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς, νὰ σωθῆτε ἐκεῖνος μὲν ἀπὸ ἀδίκου θανάτου, σὺ δὲ ἀπὸ τῆς οἴδης πόνου βασιάνου. Ἡ βιβλιοθήκη ἔκαμε τὸ κακὸν καὶ αὐτὴ τὸ θεραπεύει. Ἄν ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα ἐξακολουθήσετε τὴν ἐν αὐτῇ διατριβὴν, ἢ ἐπελευσομένη δυστυχία θέλει εἶσθαι ἀδιόρθωτος».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Κύρ Δούκας συνετρίβη μέχρι δακρύων. Ὁ ἀρχιερεὺς εἶδε μετὰ τινος δυσπιστίας τὰ δάκρυα, ἀλλ' ἠχῆθη καλὸν τέλος, καὶ καλέσας δύο ἱερεῖς παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς ὄσον ὁ Κύρ Δούκας ἔφερε χρυσίον, τοὺς ὠδήγησε πῶς νὰ προσφερθῶσιν καὶ τοὺς ἐπεμψε πρὸς τὸν διοικητὴν.

Ὁ διοικητὴς, παρειασασμένος ὑπὸ τοῦ καθὼς, ἐδέχθη εὐμενῶς τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ ἦν ἐκόμεζαν ὑπὲρ τοῦ ὑποδίκου ἀπολογίαν. Προσποιηθεὶς δὲ ὦραν τινὰ ὅτι ἐσκέπτετο, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι παραβλέπει πρὸς χάριν τοῦ φίλου τοῦ

ἀρχιερέως, καὶ διέταξε ν' ἀπολυθῇ ἀμέσως τῆς εἰρκτῆς ὁ Κύρ Ἀργύρης.

Ὁ διοικητὴς ἐνήργησε, βλέπετε, ἄνευ οὐδεμιάς εἰδοποιήσεως τῶν προϋχόντων Ὀθωμανῶν, τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν δίκην, ἀλλ' ὅλα ταῦτα ὑπάγονται εἰς τὴν ἀπλότητα τῆς τουρκικῆς δικονομίας, ἣτις ἐπιτρέπει εἰς τὸν πρῶτον ἄρχοντα νὰ πράττῃ κατὰ βούλησιν ἄνευ ὀχληρῶν διατυπώσεων.

Οἱ ὑπηρετῆται τῆς ἐξουσίας ἔσπευσαν νὰ ἐκπληρώσωσιν τὴν διαταγὴν μὲ ὅσῃ προθυμίᾳ εἶχαν ἐκτελέσει τὸ πρῶτ' τὴν τῶν ραβδιμαῶν. Εἰς ταύτην ἐπροθυμοῦντο ὑπὸ ζήλου νὰ βασανίσωσι χριστιανόν, εἰς δὲ τὴν λύτρωσίν του ἔμελλαν ν' ἀνταμειφθῶσι διὰ πλουσίας δωρεᾶς.

Ὅτε ὁ γέρον Κύρ Ἀργύρης εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του, σύζυγος καὶ τέκνα ἐχύθησαν εἰς τὸν λαϊμὸν τοῦ καὶ τὸν ἠσπάζοντο κλαίοντες. Ἐκλαίει δὲ καὶ αὐτὸς, ἀναλογιζόμενος οἷον διέτρεξε κίνδυνον καὶ εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν ὅτι τὸν ἔσωσεν. Κανεὶς δὲν ἀνέφερε περὶ τῆς ἐπαράτου βιβλιοθήκης, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς συμφορᾶς· μόνη ἢ μικρὰ τοῦ θυγάτηρ προσφέρουσα εἰς αὐτὸν τὸ μικρὸν της Εὐαγγέλιον α' Ἰδοῦ, τὸν εἶπε, πάτερ μου· ἐδῶ ν' ἀναγινώσκῃς εἰς τὸ ἐξῆς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ νὰ μὴ πατήσῃς πλέον εἰς τὴν βιβλιοθήκην.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ ἀθώου κορασίου διεπέρασε τὴν καρδίαν τοῦ ἀφρονος γέροντος· ὑπεσχέθη νὰ μὴ ἐμβῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην πλέον, καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἐτήρησε τὸν λόγον του. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐμμήθη ὁ Κύρ Δούκας, ὅχι βεβαίως ὑπὸ ἀρετῆς, ἀλλὰ διότι μόνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ δὲν εὕρισκε πλέον τὸ θέλημα, ὅπερ πρὶν τὸν εἶλκε. Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ βιβλιοθήκη ἔμεινεν ἔρημος, ὁ κοινορτὸς ἐσκέπασε τὰ ὠραῖα βιβλία, πολλὰ τῶν συγγραμμάτων διεσκορπίσθησαν ὡς τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ τὸ πολύκροτον αὐτὴ ἴδρυμα ἐξλείφθη βαθμηδὸν καὶ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων. Μόνος ὁ καθὼς τὸ ἐνεθυμεῖτο ἐνίοτε, καὶ πέμπων τὸν ὑπῆρέτην του ἐδανείζετο ἀποσπάσματα τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅτε ἐτελείωσαν καὶ αὐτὰ, ὁ Κύρ Δούκας ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως κατήγετο ἀπὸ τοῦ Ὁμάρ, τοῦ πυρπολήσαντος, ὡς λέγεται, τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας¹. * * *

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Φίλιππος de Girard.

Ἡ τύχη τοῦ ἐφευρέτου τῆς λινοκλωστικῆς εἶνας ἴσως ἔτι θλιβερωτέρα.

Ὁ Φίλιππος de Girard γεννηθεὶς ἐν Λουρμαρὲν (Vaucluse) τὴν 1 Φεβρουαρίου 1775, εἶχε φύσιν ἐξοχὸν καὶ νοῦν εἰς πάντα ἐπιτήθειον καὶ

1. Ἀπτικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1881.